

Julia Kozhukhovska, PhD Student,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE CONCEPT *JOURNEY* FORMATION IN MODERN GREEK POETRY OF THE 20TH CENTURY

The article is devoted to the determination of the factors that influenced the formation of the concept "Journey" in modern Greek poetry of the 20th century. The factors that contributed to the formation of travel motive as the main component of Greek ethnolinguo-cultural consciousness are studied. The specific features of the functioning of this concept in the Greek poetry of the 20th century are distinguished.

Key words: *concept JOURNEY, factors influenced the formation of the concept JOURNEY, Modern Greek poetry, Greek ethnolinguocultural consciousness.*

УДК 811.112.2

Колесник Р.С., к.філол.н.,асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ПОЕТИЧНІ ПЕРЕКЛАДИ ОСТАПА ТАРНАВСЬКОГО (на матеріалі німецько-російських перекладів)

На основі аналізу перекладів віршів Г. Гессе, С. Георге визначено аспекти впливу особистості перекладача на результат поетичного перекладу, проаналізовано мовно-стилістичні особливості перекладацького методу О. Тарнавського, а саме: відхід від смислу оригіналу заради збереження рими поетичного тексту; незбереження особливостей пунктуації тексту оригіналу; часткове збереження стилістичних фігур, високий рівень міжкультурної компетенції; використання стратегії одомашнення.

Ключові слова: *поетичний переклад, перекладацький метод, вплив особистості перекладача.*

Остап Тарнавський, відомий поет, перекладач, критик, літературознавець, народився у Львові, де й провів своє дитинство та юність. Проте змушений був емігрувати спочатку до Австрії, а потім переїхав до США. У своїй книзі «Відоме й позавідоме» він сам вказував на велике значення художнього перекладу для української мови і літератури: «Переклади мають подвійне значення: вони збагачують українську літературу творами чужинних письменників та й допомагають нашим письменникам у праці над мовою, над стилем...».

Книжка «Поетичні переклади», котра спонукала до даної перекладацької розвідки, вийшла друком напередодні 90-ліття Остапа Тарнавського. Для проведення перекладознавчого аналізу з метою встановлення мовно-стилістичних особливостей перекладацького методу О.Тарнавського було обрано переклади віршів Г. Гессе, С. Георге.

У вірші Стефана Геора „Der auszug der erstlinge“ слід зазначити певну стилістико-граматичну особливість, а саме: майже повну відсутність пунктуаційних знаків. Читачеві доводиться «продиратись» крізь змісли поетичного твору. Ще впадає в очі написання імеників з маленької літери. Ця мовна традиція існує з XVIII століття: таким чином виділяються смислові домінанти в реченні. Очевидно, що автор прагнув, навпаки, дати можливість читачеві самому розставити акценти. Перекладач, на жаль, не виділив ці ознаки як домінантні: він ставить пунктуаційні знаки, в трьох місцях навіть тире. Цим він зламав образність і ритміку поетичного твору, одразу графічно привертаючи увагу читача саме до тих думок, які на його думку є ключовими. Між тим, саме відсутністю пунктуції ще гостріше передається смуток і туга героїв. Тільки на початку вірша в першому рядку та в останніх двох (коли настає кульмінація) автор вдається до пунктуації, вживаючи двокрапку. Він акцентує увагу тільки на двох основоположних моментах: первенцем таки судилось вийти з отчого дому і шукати долі; вони роблять це впевнено.

Ще одним яскравим прикладом того, як відсутність пунктуації втілює авторський задум, є рядок: «wenn einer aus den lieben brüdern stirbt ins grab» [6]. Автор цілковито уникає пунктуації у складно-підрядному реченні і порушує граматичну конструкцію. О. Тарнавський, навпаки, розставляє всі «коми» над «і»: «коли котрийсь коханий брат помре, у гріб» [3, 31]. Кульмінацією поетичного твору є два останні рядки. Автор саме в них ставить двокрапку і вдається до повтору на початку рядків:

«Wir ziehen gern: ein schönes ziel ist uns gewiss

Wir ziehen froh: die götter ebnen uns die bahn» [6]

Перекладач не відтворив цю стилістичну фігуру і не зберіг пунктуацію оригіналу:

«Ми радо йдем, бо знаєм нашу горду ціль;

веселі йдем: боги промощують нам шлях» [3, 31].

Важливим моментом залишається відсутність і римування, це залишає більше простору для перекладача, він не обмежений рамками, в котрих змушений «підбирати» те чи інше слово для співзвуччя. Даний переклад це чітко ілюструє, адже ми можемо говорити про цілковите збереження когерентної структури поетичного твору. Зазвичай перекладач стоїть перед дилемою: максимально точно передавати зміст і образи чи жертвувати цим, щоб зберегти форму і рифму. В даному випадку перекладачеві вдалось максимально точно відтворити образно-смислову структуру поетичного твору.

О. Тарнавський демонструє високий рівень міжкультурної компетенції перекладача. В третьому рядку: „Ein efeuzweig vom feste steckt uns noch im haar“ [6] автор тільки натякає, що закінчилися свята, проте не вказує, який це часовий проміжок. І тільки «ein efeuzweig» («гілка плюща») дає нам зрозуміти, що мова йде про різдвяні і новорічні свята, оскільки була і є така традиція у народів, котрі проживають на території сучасної Німеччини. Перекладач одразу за це «вхопився», розгадав натяк. Проте у перекладі послугував стратегією одомашнення: «Галузка ще стирчить в волосі від святко». Так, українськомовному реципієнтові слово «святки» буде ближчим і цілком зрозумілим, одразу виникне асоціація з певним проміжком часу (Святки – святкова пора від Різдва до Водохреща у православних). Та чи доречно проводити паралелі? Адже останній рядок чітко вказує, що віра героїв віршу ніяк не пов'язана з православ'ям: «Wir ziehen froh: die **götter** ebnen uns die bahn» («götter» – «боги») [6].

Цікавим є той факт, що О. Тарнавський створив ще один варіант перекладу, котрий сам іменував «вільним перекладом у формі сонета» [3, 32]. В цьому варіанті перекладач зберіг двокрапку на початку і в останній двох рядках, зберіг також стилістичну фігуру повтору:

«Ми йдем охочі: нас веде велика ціль,
ми йдем веселі: нам боги мостять дорогу» [3, 32].

Проте тепер перекладач поставив себе в рамки римування, що одразу вплинуло на відтворення смислової структури. І знову ж таки, перекладач дотримався правил розстановки пунктуаційних знаків попри те, що у оригіналі вони майже зовсім відсутні.

Прикладом, де заради рими перекладач багато в чому пожертвував смисловою структурою, є вірш Германа Гессе «*Einer Frau*» («Одній жінці»). Характерними особливостями оригіналу є римування, але не тільки в кінці рядків (в данному випадку воно перехресне АБАБ), але й на початку. В принципі, для німецької мови – це не є чимось винятково особливим. Й досі залишиш в ужитку сталі словосполучення, котрі починаються з однакової літери, проте для узусу української мови це вже видається проблематичним:

„Ich bin keiner, keiner Liebe wert,
Brenne nur dahin und weiß nicht wie,
Bin der Blitz, der aus der Wolke fährt,
Bin der Wind, der Sturm, die Melodie“ [5]

Рідкісний випадок, коли дієслово «sein» у німецькій мові відмінюється без особового займенника. Автор навмисно опускає займенник задля рими; проривний звук «b» на фонетичному рівні передає почуття автора.

Перекладачеві не вдалось відтворити ні початкове римування, ні особливості на фонетичному рівні:

«Жодної любови я не варт,
лиш горю, та як – не знаю я
блискавиця, що злітає з хмар,
вітер, буря і мелодія» [3, 30]

Теоретично можливо було б відтворити хоча б початкове римування, починаючи кожен рядок з особового займенника «я», хоча це не передасть фонетичних особливостей.

Те саме спостерігаємо в третій строфі:
«Treu bin ich allein dem Stern in meiner Brust,
Der zum Untergang hinüberweist,
Der mir Folter schafft aus jeder Lust,
Den mein Wesen dennoch liebt und preist»[5]

В цьому випадку перекладач частково відтворив початкове римування, хоча у останньому рядку повтор втрачено:

«Вірний я зорі, що у мені,
що у захід хилиться-іде,
що несе тортури по гультні, -
та її люблю й ціную над усе» [3, 30]

Знову ж таки, теоретично можливо було б відтворити повтор і в останньому рядку. Але тут привертає увагу ще один момент. В українському перекладі може виникнути плутанина у сприйнятті смислу. Не одразу зрозуміло, що саме «цінує герой твору понад усе». І «зоря», і «гульня» в українській мові жіночого роду. В оригіналі чітко зрозуміло, що автор апелює до першого рядка третьої строфи: «Treu bin ich allein dem Stern in meiner Brust» [5] (der Stern: Dativ – dem Stern, Akk. – den Stern).

У угоду рими та для збереження ритму у другій строфі перекладач не відтворив повторів, хоча автор вдається до повторів і в четвертій строфі, це дієслова у формі I особи однини і знову без особового займенника. Друга строфа: «**Nehme** Wollust, **nehme** Opfer hin», четверта строфа: „**Lehr** euch Kinder, **lehr** euch Tiere sein“ [5].

Слід відмітити чудове перекладацьке рішення в останній строфі, де обігруються іменники «Verführer», „Führer“ („der Verführer“ – jmd., der jmdn. [zu etw.] verführt hat); „der Führer“ – leitende Person einer Organisation, Bewegung o. Ä.: eine erfahrene Person). Можливо, на перший погляд не зрозуміло, чому перекладач обрав саме відповідник «зводник». Адже спочатку виникають асоціації іншого плану. «Зводник» – той, хто провадить звідництво [1, 353]. Проте цей іменник має і друге значення: «той, хто зваблює дівчину, жінку» [1, 353]. Саме це значення і обігрується у перекладі. Цей іменник дав перекладачеві прекрасну можливість створити риму за повнотою суголось: «зводник» – «провідник». Вдало зберіг О.Тарнавський і оксюморон в останній строфі: „Säe **bittre Lust**, die bald verloht“ [5]. Поєднуючи «прикрість» та «радість» перекладач зберіг стилістичну фігуру оригіналі та досяг ефекту іронічності: «сію **прикру радість**, що йде геть» [3, 30].

У результаті проведеного перекладацького аналізу необхідно виділити особливості перекладацького методу О.Тарнавського. А саме: відхід від смислу оригіналу заради збереження рими поетичного тексту; незбереження особливостей пунктуації тексту оригіналу; часткове збереження стилістичних фігур, високий рівень міжкультурної компетенції; використання стратегії одомашнення.

Перспектива подальшого дослідження полягає у залученні інших перекладів з метою досконалішого вивчення мовно-стилістичних особливостей методу поетичного перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови/Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1440с.
2. Тарнавський О. Відоме й позавідоме. – К.: Час, 1999. – 584 с.
3. Тарнавський О. Поетичні переклади [Передм. М. Тарнавської]. – К.: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2006. – 184с.
4. Duden Bd. 10 Bedeutungswörterbuch. Wortbildung und Wortschatz. – Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich. Dudenverlag, 1985. – 797 S.

Інтернет-ресурси:

5. Режим доступу: http://www.tokado.at/index.html?http://www.tokado.at/hesse_frau.htm

6. Режим доступу:

<http://www.zeno.org/Literatur/M/George,+Stefan/Gesamtausgabe+der+Werke/Die+B%C3%BCcher+der+Hirten-+und+Preisgedichte+%C2%B7+der+Sagen+und+S%C3%A4nge+und+der+h%C3%A4ngenden+G%C3%A4rten/Das+Buch+der+Hirten-+und+Preisgedichte/Der+Auszug+der+Erstlinge>

Стаття надійшла до редакції 17.04.14.

Колесник Р.С., к. филол. н., асист.,

Институт филологии КНУ имени Т. Шевченко, г. Киев

ПОЭТИЧЕСКИЕ ПЕРЕВОДЫ ОСТАПА ТРНАВСКОГО

(на материале немецко-украинских переводов)

На основе анализа переводов стихотворений Г. Гессе, С. Георге определены аспекты влияния личности переводчика на результат поэтического перевода, проанализированы языковые стилистические особенности переводческого метода О. Тарнавского, а именно: отход от смысла оригинала ради сохранения рифмы поэтического текста, несохранение особенностей пунктуации текста оригинала, частичное сохранение стилистических фигур, высокий уровень межкультурной компетенции, использование стратегий «одомашнивания».

Ключевые слова: поэтический перевод, переводческий метод, влияние личности переводчика.

Kolesnyk R.S., Cand.Phil.Sci, Assistant Professor

Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

POETIC TRANSLATIONS BY OSTAP TARNAVSKY

(on the basis of translations from German into Ukrainian)

Based on the translation analysis of poems of H. Hesse and St. George the linguistic and stylistic features of O. Tarnavsky's translation methods are analysed. The aspects of influence of translator's personality on the result of poetic translation are distinguished.

Key words: poetic translation, translation methods, influence of translator's personality